

Εισαγωγή - Introduction

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΕΝ

- Στο CONCEPT PAPER του ΕΠ «Περιβάλλον, Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή 2021 2027» απουσιάζει αναφορά σε:
 - Βασικές Αρχές των Τομέων Πολιτικής του Προγράμματος – Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή
 - Υφιστάμενη Κατάσταση
 - Διδάγματα από την Προγραμματική Περίοδο 2014 -2020
 - Προσδιορισμό της σχέσης του Προγράμματος με ΠΕΠ, Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητα (RRF), Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» και «Πολιτικής Προστασίας» και άλλα Προγράμματα
 - Συνέπειες της πανδημίας COVID19
 - Ανάγκες υποστήριξης διοικητικής ικανότητας κ.λπ.
- Στο ΕΣΠΑ 2021-2027, όπως επίσημα κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο 2020, στα Προγράμματα που θα ενσωματώσουν και τον Στόχο Πολιτικής 5 περιλαμβάνεται και το ΕΠ Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή. Στο CONCEPT PAPER για το ΕΠ «Περιβάλλον, Ενέργεια, Κλιματική Αλλαγή 2021 2027» δεν έχει συμπεριληφθεί ο ΣΠ 5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών»
- Για την κατάρτιση των παρεμβάσεων στην επίτευξη των Επιλογών Πολιτικής του ΕΠ, στα έχοντας υπόψη (και όχι σε παράρτημα), θα πρέπει τουλάχιστον να αναφερθούν η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (σχετικό σχόλιο υπήρξε και από την ΕΕ κατά την κατάρτιση του ΕΣΠΑ 2021-2027), η Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 (τα μέρη θα πρέπει να αναθεωρήσουν τις εθνικές στρατηγικές και τα σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα έως το τέλος του 2021 ή τουλάχιστον να υποβάλουν εθνικές δεσμεύσεις για τους σημαντικότερους στόχους) και η πρόταση για το 8ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, που ολοκληρώθηκαν μετά τα συμπεράσματα της Ομάδας Χάραξης Πολιτικής (ΟΧΠ) για τον σχεδιασμό του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2021-2027 του ΥΠΕΝ για τον Τομέα του Περιβάλλοντος.
- Το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας (ΠΔΠ) αποτελεί ένα εργαλείο σχεδιασμού και ένα εργαλείο αξιολόγησης των προτάσεων για χρηματοδότηση μόνο στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000. Στον Άξονα Προτεραιότητας για την Προστασία τις Βιοποικιλότητας θα πρέπει συμπεριληφθούν και οριζόντιες παρεμβάσεις από άλλα στρατηγικά κείμενα (για περιοχές εκτός του δικτύου NATURA 2000). Στο ΠΔΠ γίνεται ανάλυση των μέτρων προτεραιότητας ανά Περιφέρεια, όπου είναι εφικτό, επομένως θα υλοποιηθεί και από τα Περιφερειακά Προγράμματα. Σημειώνεται ότι το ΠΔΠ περιλαμβάνει, επίσης, πρόσθετα μέτρα, καθώς και τις σχετικές
- Στην εισαγωγή είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή της περιόδου 2021-2027» αποτελεί το κύριο Τομεακό Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ για την υλοποίηση του Επιχειρησιακού

Σχεδιασμού του αρμόδιου Υπουργείου πολιτικής, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ).

- Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις φαίνεται να είναι πολύ εξειδικευμένες για το στάδιο αυτό της διαβούλευσης και ίσως θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν, σύμφωνα με την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων του αρμόδιου Υπουργείου πολιτικής (ΥΠΕΝ) και σε συνδυασμό με την κατανομή των προς υλοποίηση έργων μεταξύ του ΕΣΠΑ 2021-2027 (Περιβάλλον, Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή, 13 ΠΕΠ), του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), του Εθνικού Προγράμματος για το Περιβάλλον και άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων. Ταυτόχρονα, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν σε σχέση με τις δράσεις που πρόκειται να χρηματοδοτηθούν από το ΕΠΑΝΕΚ (για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις) αλλά και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Προστασίας του Πολίτη. Σχετική αναφορά για τη συνέργεια-συμπληρωματικότητα με άλλα ΕΠ και λοιπά χρηματοδοτικά μέσα δεν φαίνεται να υπάρχει στο κείμενο.

ΣΧΟΛΙΑ ΜΝΕΚ

- Το πρώτο σχέδιο συνοπτικού κειμένου (concept paper) μπορεί να χαρακτηριστεί αρκετά επαρκές. Μπορεί πράγματι κανείς να δει σε αδρές γραμμές τις προθέσεις του Προγράμματος και το πλαίσιο γύρω από το οποίο σχεδιάζεται (στρατηγικές, αναγκαίοι όροι, δομή, εταιρικότητα).

Ωστόσο, προκειμένου να ανταποκρίνεται καλύτερα στη λογική της παρέμβασης, προτείνεται να συμπεριληφθεί μια διακριτή ενότητα που θα περιγράφει τις κύριες ανάγκες των υποτομέων που πρόκειται να ενισχύσει, τις σχετικές αναπτυξιακές προκλήσεις στις οποίες καλείται η πολιτική να απαντήσει και τα διδάγματα από προηγούμενη εμπειρία (πέραν των διαπιστώσεων που αναφέρονται στη 2η ενότητα του concept paper). Αυτά είχαν συνοπτικά αναφερθεί και στο προκαταρκτικό σχέδιο του ΕΣΠΑ που είχε κοινοποιηθεί άτυπα στην Ε.Επιτροπή το καλοκαίρι του 2020, όμως στην πλήρη έκδοσή του που υποβλήθηκε (πάλι άτυπα ως 1ο σχέδιο) τον Δεκέμβριο του 2020, πολλά από αυτά τα στοιχεία είχαν περικοπεί (λόγω περιορισμού χαρακτήρων SFC).

Νομίζω ότι ως πρώτο συνοπτικό σχέδιο θα ήταν πολύ χρήσιμες (πάντα στη λογική της παρέμβασης) οι προτεινόμενες πληροφορίες για τους συμμετέχοντες εταίρους στη διαβούλευση. Επίσης, με αυτό τον τρόπο θα ανταποκρίνεται πληρέστερα στις κατευθύνσεις της 2ης Εγκυκλίου και στο πρώτο Κεφάλαιο του Υποδείγματος.

- Στην επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027, τα προγράμματα ονομάζονται πλέον απλά «Προγράμματα» όχι «Επιχειρησιακά Προγράμματα»

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα πρέπει να συμπληρωθεί με διακριτές παρεμβάσεις ως εξής:

- Ενεργειακός μετασχηματισμός των οργανωμένων υποδοχέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η ενεργειακή αναβάθμιση βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Αφορά, ενδεικτικά, στην προαγωγή των ΑΠΕ στους οργανωμένους υποδοχείς, στην ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, στην επέκταση των ενεργειακών

δικτύων στους οργανωμένους υποδοχείς στην εισαγωγή ενός προγράμματος «εξοικονομώ» για τις εγκαταστάσεις σε υποδοχείς, κτλ.

- Προσαρμογή των οργανωμένων μορφών ανάπτυξης της βιομηχανίας στην κυκλική οικονομία και η δημιουργία υποδομών περιβαλλοντικής διαχείρισης και ενεργειακής αναβάθμισης για τις επιχειρήσεις σε οργανωμένους υποδοχείς. Αφορά, ενδεικτικά, στην υποστήριξη της βιομηχανικής συμβίωσης - ανακύκλωση και επανάχρηση βιομηχανικών πόρων- στους οργανωμένους υποδοχείς, στη μετάβαση των οργανωμένων υποδοχέων σε σύγχρονες δομές όπως τα οικο-βιομηχανικά πάρκα και στην ανάπτυξη των περιβαλλοντικών υποδομών σε άτυπες βιομηχανικές συγκεντρώσεις που μετασχηματίζονται Επιχειρηματικά Πάρκα Εξυγίανσης).
- Ανάπτυξη δικτύου υποδομών ενεργειακής αξιοποίησης αποβλήτων, κατά τα προβλεπόμενα στον ΕΣΔΑ, για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και παρακολούθηση υλοποίησης σε εθνικό όσο και περιφερειακό επίπεδο
- Προώθηση της χρήσης δευτερογενών καυσίμων σε ενεργοβόρες βιομηχανίες μέσω και της θέσπισης τεχνικών προδιαγραφών και προδιαγραφών ελέγχου.
- Διαμόρφωση σχεδίου για την προώθηση της βιομηχανικής συμβίωσης, όπως προβλέπεται στο προσχέδιο του νέου Οδικού Χάρτη για την κυκλική οικονομία.

Σύνδεση με την Προγραμματική Περίοδο 2014 – 2020 - Link with the 2014-2020 period

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- Απουσιάζει η σύνδεση και η συνέχεια με παρεμβάσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, ειδικά σε θέματα που παραμένουν επίκαιρα.

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΕΝ

- Η έκφραση “*παρακολούθηση των Natura 2000*”, θα πρέπει να αναδιατυπωθεί ως «διαχείριση περιοχών του Δικτύου Natura 2000». Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) έχει ιδρυθεί και έχει ως σκοπό την εφαρμογή της πολιτικής που χαράσσει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας για τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, την προώθηση και υλοποίηση δράσεων αειφόρου ανάπτυξης και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Στους Βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες των καθυστερήσεων στην Προγραμματική Περίοδο 2014 – 2020 η συγκεκριμένη αναφορά στην περιβαλλοντική αδειοδότηση δημιουργεί την αίσθηση ότι η περιβαλλοντική αδειοδότηση είναι γενικώς πρόβλημα. Η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης είναι υποχρέωση, σύμφωνα με την εθνική και την κοινοτική νομοθεσία, και δεν πρέπει να αναφέρεται ως πρόβλημα. Οι κοινωνικές αντιδράσεις ενδέχεται να προκύψουν (στο στάδιο της διαβούλευσης) κατά τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Μια άλλη διατύπωση, όπως «καθυστερήσεις στην αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων από προβλήματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης (π.χ. χωροθέτηση, κοινωνικές αντιδράσεις) οδηγούν σε καθυστερήσεις υλοποίησης των πράξεων, είναι πιο δόκιμη.

➤ **Αντικείμενο που πρόκειται να επιτευχθεί στην ΠΠ 2014-2020**

Η πρόταση «Τροποποίηση και αλλαγή της δομής παρακολούθησης των NATURA 2000 - Ίδρυση κεντρικού φορέα ΟΦΥΠΕΚΑ» θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί σύμφωνα και με τα παραπάνω σε «Αλλαγή μοντέλου διοίκησης και διαχείρισης των περιοχών του δικτύου N2000»

Κύρια Στόχευση και Προγραμματική Στρατηγική του ΕΠ - Main development challenges & Programme strategy

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- Το επιχειρησιακό πρόγραμμα πρέπει να αναλύσει περαιτέρω τα εξής θέματα:
- Ανάπτυξη πράσινων και μπλε υποδομών στη στρατηγική που αφορά το Αστικό Περιβάλλον.
 - Ανάλυση των δράσεων βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας και αξιοποίησης ΑΠΕ σε επιχειρήσεις. Είναι ένα πρόβλημα που εντοπίστηκε και σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους λόγω της πολυπλοκότητας του νομοθετικού πλαισίου των κρατικών ενισχύσεων και των επικαλύψεων που παρατηρούνται με άλλα επιχειρησιακά προγράμματα.
 - Σαφέστερη διατύπωση των μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, καθώς και εξειδίκευση της έννοιας των πράσινων υποδομών (πχ στην παρέμβαση «Προστασία πράσινων υποδομών για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής») λαμβάνοντας υπόψη ως σημείο εκκίνησης την εκτίμηση τρωτότητας παλιών και κρίσιμων υποδομών.
 - Επικαιροποίηση και περαιτέρω ανάλυση της στρατηγικής για την προστασία της βιοποικιλότητας. Επισημαίνεται ότι δεν έχει ενεργοποιηθεί πλήρως το παλαιότερο πλαίσιο εθνικής στρατηγικής ενώ εκκρεμούν ΠΔ για τον καθορισμό επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων στις προστατευόμενες περιοχές.
- **Επιτάχυνση επενδύσεων.** Το επιχειρησιακό πρόγραμμα προτείνεται να συμπληρωθεί με τη θέσπιση ειδικού ρυθμιστικού πλαισίου για τη διευκόλυνση επενδύσεων σε έργα και δραστηριότητες κυκλικής οικονομίας με στόχο την επίσπευση των διαδικασιών αδειοδότησης και χρηματοδότησής τους. Ενδεικτικά

μέτρα είναι η επιχορήγηση ή/και επιδότηση δανείων για επενδύσεις σε έργα κυκλικής οικονομίας, ο διπλασιασμός του ορίου πρωτοδότησης επενδύσεων, η υπερ-απόσβεση στο 100% των δαπανών κυκλικής οικονομίας.

- **Παρακολούθηση υλοποίησης.** Κρίνεται επιβεβλημένη η σύσταση Εθνικού Παρατηρητηρίου Κυκλικής Οικονομίας και η διαμόρφωση σχετικών δεικτών για την εξέλιξη της κυκλικής οικονομίας στην χώρα.

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΥΜΕ

- στη σελ. 5, στο τέλος της παραγράφου Διαχείριση Υδάτων-Λυμάτων, να προστεθεί: «Τέλος, θα δοθεί έμφαση σε παρεμβάσεις έναντι της διάβρωσης του αιγιαλού».
- στη σελ. 5 στο τέλος της παραγράφου Αστικό Περιβάλλον (Ατμοσφαιρική Ρύπανση-Θόρυβος-Πράσινες Υποδομές) να προστεθεί «...σε σημαντικές παρεμβάσεις στον τομέα της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας με μέσα φιλικά προς το περιβάλλον (μέσα σταθερής τροχιάς, ΜΕΤΡΟ, κ.ά.) καθώς και παρεμβάσεις ηλεκτροκίνησης».

Η προτεινόμενη Αρχιτεκτονική του ΕΠ - Proposed OP Architecture

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «Ενεργειακή απόδοση - Προώθηση ΑΠΕ – Ενεργειακές ΥποδομέςΕξοικονόμηση - Αυτονομία» (Πολυταμειακός, ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)

ΣΧΟΛΙΑ ΕΥΣΕΔ ΥΝΑΝΠ

- **Άξονα Προτεραιότητας 1** και την **Επιλογή Πολιτικής 1**, το ΥΝΑΝΠ έχει καταρτίσει ένα φιλόδοξο σχέδιο ενεργειακών αναβαθμίσεων Ακαδημιών Εμπορικού Ναυτικού και Λιμενικών Αρχών έχει ήδη ξεκινήσει την προσπάθεια για την ωρίμανση σχετικών μελετών με σκοπό την υλοποίηση των αντίστοιχων έργων ενεργειακής αναβάθμισης σε σημαντικό αριθμό κτιρίων κατά την επόμενη Π.Π. 2021- 2027. Αντίστοιχα η ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων στους λιμένες μπορεί να συνεισφέρει στη βελτίωση του «πράσινου» χαρακτήρα τους.
- Στην **Επιλογή Πολιτικής 2** και κατά το μέτρο που είναι δυνατό, θα ήταν σκόπιμο να προστεθούν δράσεις προώθησης και βελτίωσης της αυτονομίας των λιμένων με αξιοποίηση ΑΠΕ για αυτοπαραγωγή και συστημάτων αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο, που συνεπάγεται την προαγωγή των ΑΠΕ για την εξυπηρέτηση των αναγκών των λιμένων και την ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης.
- Η **Επιλογή Πολιτικής 4** είναι επίσης κεφαλαιώδους σημασίας και απόλυτα συμβατή με τη στρατηγική του ΥΝΑΝΠ αναφορικά με την πράσινη ανάπτυξη στο νησιωτικό χώρο και τη μετάβαση σε φιλικότερες προς το περιβάλλον μορφές ενέργειας σε σχέση με τους τοπικούς θερμικούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που ακόμα λειτουργούν στα περισσότερα νησιά, κυρίως του Αιγαίου, που παραμένουν ακόμα μη διασυνδεδεμένα με το δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας. Στο ίδιο πλαίσιο είναι σημαντικό να προωθηθεί η ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων από ΑΠΕ στους λιμένες. Προς αυτήν την

κατεύθυνση θα λειτουργήσουν και δράσεις που θα ενταχθούν στη στόχευση της **Επιλογής Πολιτικής 6**, κυρίως αναφορικά με την αποθήκευση της παραγόμενης ενέργειας από ΑΠΕ σε απομακρυσμένα νησιά. Σε κάθε περίπτωση η ενεργειακή διασύνδεση των νησιών θα οδηγήσει σε ενεργειακή εξασφάλιση κυρίως κατά τους θερινούς μήνες που η ζήτηση αυξάνεται λόγω του τουρισμού

- Ειδικότερα για την **Επιλογή Πολιτικής 7**, επισημαίνεται ότι για το ΥΝΑΝΠ αποτελεί προτεραιότητα η ενίσχυση της νησιωτικής επιχειρηματικότητας και η προσαρμογή των νησιωτικών επιχειρήσεων στον πράσινο μετασχηματισμό καθώς επίσης -προς την ίδια κατεύθυνση- και η ενίσχυση και προσαρμογή των επιχειρήσεων που σχετίζονται με τα θαλάσσια επαγγέλματα (ναυπηγικός εξοπλισμός, θαλάσσιος τουρισμός κλπ.) και με καινοτόμες τεχνολογίες στον τομέα της γαλάζιας οικονομίας.

ΣΧΟΛΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Στρατηγικές προτεραιότητες/Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη	Στρατηγική προτεραιότητα Ελληνικής Αστυνομίας	Τίτλος Δράσης	Ανάλυση Δράσεων		Σύνδεση με στόχους πολιτικής		Χαρακτήρας Δράσης	Σύνδεση με Τομεακό/α Πρόγραμμα/τα	Δείκτες εκροών	Δείκτες αποτελέσματος	Ποσοτική Ανάλυση	Προϋπολογισμός
			Αναγκαιότητα που καλύπτει	Ποιοτική ανάλυση	Αναπτυξιακός Χαρακτήρας Δράσης	Εξυπηρέτηση στόχου/στόχων πολιτικής						
Ενίσχυση της χωρικής ανάπτυξης των υπηρεσιών ασφαλείας του Υπουργείου	Ανάπτυξη Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Εσωτερικής Ασφάλειας και Συνόρων (ΟΣΔΕΑΕ)	Υποστήριξη Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Εσωτερικής Ασφάλειας και Συνόρων (ΟΣΔΕΑΕ) Συμβολή στις εφαρμοζόμενες πολιτικές καθαρή και δίκαιη ενεργειακή μετάβασης	Ο μαζικός αριθμός κτιριακών εγκαταστάσεων που στεγάζουν αστυνομικές υπηρεσίες ανά τη χώρα, χρήζουν ουσιαστικών τεχνικών παρεμβάσεων προκειμένου να συντελέσουν στη συνολική μείωση του ενεργειακού αποτύπωματος προς το περιβάλλον σε επίπεδο περιφέρειας και πανελλαδικά. Στο ίδιο πλαίσιο η Ελληνική Αστυνομία απαιτείται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις για ενεργητικές αστυνομικές δράσεις "πράσινων" πολιτικών όπως η επίτηρηση δασών και η χρήση "πράσινων" περπατικών, φυλλικών προς το περιβάλλον.	Στο πλαίσιο υποστήριξης του ΟΣΔΕΑΕ οι περιφερειακές αστυνομικές υπηρεσίες "προτυποποιούνται" (είτε σε επίπεδο Διεύθυνσης/ Υποδιεύθυνσης, είτε σε επίπεδο Τμήματος), αξιοποιώντας κατά πρότυπα τόσο ως προς τις υποδομές όσο και προς τον εξοπλισμό που αφορούν, αποτελέσματα "παράδειγματα" αειφόρου χρήσης της ενέργειας συνδυαζόμενα με αστυνομικές δράσεις ήθικας ασυνόμενης που συμβάλουν στην περιβαλλοντική ανάπτυξη και στην ασφάλεια των αστικών περιοχών. Η δημιουργία αστυνομικών κτιριακών υποδομών στην λογική των κτιρίων σχεδόν μηδενικού ενεργειακού αποτύπωματος καθώς και η ανάπτυξη επιδεικτικών εξοικονόμησης ενέργειας, θα λειτουργήσει σαν ζωντανό παράδειγμα εφαρμογής αειφόρων τεχνολογιών με πρακτικές γύρω από την εξοικονόμηση ενέργειας.	οι αστυνομικές Υπηρεσίες ως πρότυπα λειτουργικής αριστείας που τηρούν τους πλέον σύγχρονους περιβαλλοντικούς όρους, καθίστανται φιλικές για τον πολίτη και τις ευπαθείς ομάδες δομές που συμβάλλουν στη διασφάλιση ενός περιβάλλοντος δημόσιας ειρήνης και ασφαλούς διαβίωσης στον αστικό ιστό, συνθήκη απαραίτητη για την προοπτική κοινωνικής ευημερίας και ανάπτυξης της χώρας.	Η Δράση εξυπηρετεί τις επιλογές πολιτικής για τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη αστικών και αγροτικών περιοχών με ενεργητικές δράσεις ήθικας προληπτικής ασυνόμενης που συνδυάζονται με πολιτικές προστασίας του περιβάλλοντος. Με την ανωτέρω δράση διαμορφώνεται μια βάση για την ανάπτυξη ενός καινοτόμου προγραμματισμού με στόχο την μελλοντική αναβάθμιση των δημόσιων κτιρίων αστυνομικών υπηρεσιών τριώντων τους όρους της αειφορίας και της εν γένει βελτίωσης των συνθηκών στους χώρους επίσκεψής του κοινού και εργασίας για το αστυνομικό προσωπικό.	Τομεακό Επίπεδο	Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΕΝΕΡΓΕΙΑ-ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΜΑΤΗ	RC019 - Δημόσια κτίρια που υποστηρίζονται για τη βελτίωση της ενεργειακής τους απόδοσης RC026 - Πράσινες υποδομές που κατασκευάστηκαν για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή RC059 - Υποδομές εναλλακτικών καυσίμων (σημεία ανεφοδιασμού/ επαναφόρτισης) που υποστηρίζονται	RC026 - Ετήσια τελική κατανάλωση ενέργειας (εκ της σπόιας κατοικιών, ιδιωτικών μη οικιστικών κτιρίων, δημόσιων μη οικιστικών κτιρίων)	Τεχνικά έργα ενεργειακής αναβάθμισης κτιρίων που ανήκουν στην κυριότητα της Ελληνικής Αστυνομίας	10.000.000,00 €
Προμήθεια "πράσινων" περπατικών οχημάτων, φυλλικών στο περιβάλλον (με ηλεκτροκίνηση ή καύση φυσικού αερίου) για τους σκοπούς της εμφανούς ασυνόμενης.											20.000.000,00 €	
Δημιουργία αυτοτελών υποδομών που θα υποστηρίζουν την επιχειρησιακή χρήση "πράσινων" περπατικών οχημάτων, φυλλικών στο περιβάλλον.											8.000.000,00 €	
Προστασία του περιβάλλοντος και εφαρμογή ολοκληρωμένων σύγχρονων περιβαλλοντικών προτάσεων (πόροι και υποδομές του Υπουργείου)							ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ		Υποστήριξη Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας από ανάδοχο, οποίος θα αναλάβει όλες τις σχετικές μελετητικές εργασίες και γενικά τις δράσεις υφώμησης για την ένταξη δημοσίων κτιρίων της Ελληνικής Αστυνομίας σε πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης.	700.000,00 €		

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- Προτείνεται, σχετικά με την **Επιλογή Πολιτικής 7, αλλαγή του λεκτικού** του τίτλου από «Προσαρμογή των επιχειρήσεων στο πράσινο μετασχηματισμό» σε **«Παραγωγή, διανομή πράσινης ενέργειας».**

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΥΜΕ

- Στη σελ. 7 πριν την παρέμβαση: Παρεμβάσεις ηλεκτροκίνησης να προστεθεί: «Παρεμβάσεις βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας με μέσα φιλικά προς το περιβάλλον (μέσα σταθερής τροχιάς-METPO, κ.ά.)»

ΣΧΟΛΙΑ ΜΝΕΚ

- Δεν είναι σαφές τι αφορούν οι παρεμβάσεις ηλεκτροκίνησης

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» (ΕΤΠΑ)

ΣΧΟΛΙΑ ΕΥΣΕΔ ΥΝΑΝΠ

- Όσον αφορά στον **Άξονα Προτεραιότητας 2** «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» και την **Επιλογή Πολιτικής 8**, σημειώνουμε ότι η αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής καθίσταται ιδιαίτερα επιτακτική στο νησιωτικό χώρο που αναμένεται να πληγεί ιδιαίτερα και ως εκ τούτου πρέπει να θωρακιστεί μεταξύ των άλλων και έναντι φυσικών καταστροφών.

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΥΜΕ

- Στη σελ. 7 να αναφερθεί η υλοποίηση έργων αντιπλημμυρικής προστασίας στον Άξονα Προτεραιότητας 2: «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» (ΕΤΠΑ)

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΕΝ

- Θα περιλαμβάνει μέτρα προσαρμογής για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε διάφορους τομείς (Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή)
- Στην ανάλυση του στρατηγικού τομέα «Προσαρμογή στην Κλιματική αλλαγή» και τις παρεμβάσεις στον αντίστοιχο άξονα προτεραιότητας 2 «Προσαρμογή στην Κλιματική αλλαγή» θα πρέπει να υπάρχει σαφής διαχωρισμός από το ΕΠ Προστασίας του Πολίτη.
- *Παρακολούθηση των επιδράσεων της κλιματικής αλλαγής στους οικοτόπους* Αναδιατύπωση «Ενίσχυση υφιστάμενων εργαλείων παρακολούθησης της βιοποικιλότητας, ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής» και *ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών.*
- Οι επιπτώσεις του έργου στο κλίμα (για παράδειγμα φύση και μέγεθος των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου) και η ευπάθεια του έργου στην κλιματική αλλαγή εξετάζονται κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου

[ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/52/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ της 16ης Απριλίου 2014 (άρθρο 26 του Ν 4519/2018: Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις- ΦΕΚ 25/Α/20.02.2018), καθώς και την έκδοση της «Τροποποίηση των παραρτημάτων του ν. 4014/2011 (Α' 209), σύμφωνα με το άρθρο 36Α του νόμου αυτού, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 2014/52/ΕΕ]. Με τη συγκεκριμένη παρέμβαση θα γίνουν νέες προδιαγραφές σχεδιασμού των έργων υποδομής?

- *Αντιμετώπιση των φαινομένων ερημοποίησης και διάβρωσης των εδαφών.* Η ΕΕ δεν διαθέτει ειδική στρατηγική ή συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο για την ερημοποίηση. Ωστόσο, ορισμένοι παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με την ερημοποίηση, εξετάζονται στο πλαίσιο διαφόρων άλλων στρατηγικών, όπως η στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (και η αντίστοιχη Εθνική Στρατηγική, στο πλαίσιο της οποίας η ερημοποίηση αποτελεί έργο αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους υδάτινους πόρους). Σημειώνεται ότι το μόνο σχετικό κείμενο είναι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της απερήμωσης (ΚΥΑ 99605/3719/2001, ΦΕΚ 974 Β).
- *Συστήματα παρακολούθησης καταστροφών, ετοιμότητας, προειδοποίησης και ανταπόκρισης.* Θα πρέπει να διερευνηθεί σε σχέση με το ΕΠ Πολιτική Προστασίας, δεδομένου ότι η διαχείριση κινδύνου καταστροφών είναι αρμοδιότητα της Γενικής Γραμματείας Προστασίας του Πολίτη. Θα μπορούσε να συμπεριληφθεί σχετική παρέμβαση «*Παρακολούθηση των κλιματικών μεταβολών και της εξέλιξης των επιπτώσεων αυτών-Ανάπτυξη και συντήρηση συστημάτων περιβαλλοντικής παρατήρησης αλλαγών του κλίματος*»
- *Μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Αναδιτύπωση «Μέτρα προσαρμογής για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής*
- *Προστασία πράσινων υποδομών για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.* Αποτελεί μέτρο προσαρμογής για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στην κλιματική αλλαγή. Αναδιτύπωση. «*Διαχείριση και συντήρηση υφιστάμενων πράσινων υποδομών για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής*

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: «Αστική Αναζωογόνηση» (ΕΤΠΑ)

ΣΧΟΛΙΑ ΕΥΣΕΔ ΥΝΑΝΠ

Επιπρόσθετα, η Επιλογή Πολιτικής 9 (ΑΠ3) θα μπορούσε να συμπεριλάβει παρεμβάσεις όπως (α) παρακολούθηση και έλεγχος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στους λιμένες καθώς και (β) παρακολούθηση και έλεγχος του θορύβου στους λιμένες.

ΣΧΟΛΙΣ ΜΝΕΚ

- Χρειάζεται να διευκρινιστούν περαιτέρω οι προτεινόμενες παρεμβάσεις που αφορούν σε καινοτομία και επιχειρηματικότητα (ΑΠ 3 και ΑΠ4), προκειμένου να μην έρχονται σε σύγκρουση/ επικάλυψη με τις δράσεις που σχεδιάζει το ΕΠΑΝΕΚ

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: «Ολοκληρωμένη Διαχείριση Αποβλήτων – Μετάβαση στη Κυκλική Οικονομία» (Ταμείο Συνοχής)

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΕΝ

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: «Μετάβαση στην Κυκλική Οικονομία» (Ταμείο Συνοχής). Θα περιλαμβάνει στερεά απόβλητα και λύματα
- Προτείνεται η μετονομασία του σε «Μετάβαση στη Κυκλική Οικονομία»

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- Προτείνεται, σχετικά με την Επιλογή Πολιτικής 10, να τεθεί ειδικότερος στόχος που να αφορά στην ανακύκλωση (π.χ. ο ΕΣΔΑ προβλέπει 10% ταφή το 2030).
- Επίσης, προτείνεται στις Σημαντικές παρεμβάσεις υλοποιούμενες στον ΑΠ4:
 - Η αντικατάσταση της προτεινόμενης γενικής παρέμβασης «Πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων» με τις συγκεκριμένες πρωτοβουλίες:
 - Οι δράσεις υποστήριξης ΟΤΑ στην οργάνωση και εφαρμογή σε ευρεία κλίμακα του συστήματος "πληρώνω όσο πετάω",
 - Η οργάνωση και διαχείριση Πράσινων Σημείων και
 - Η δημιουργία επαρκούς δικτύου χωριστής συλλογής αποβλήτων συσκευασιών.
 - Εναλλακτικά, θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί ως: «Πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων βάσει των προβλέψεων του ΕΣΔΑ».
 - Η διαγραφή της παρέμβασης: «Μετάβαση στην κυκλική οικονομία» καθώς αποτελεί στόχο/πλαίσιο πολιτικής και όχι συγκεκριμένη παρέμβαση.
 - Διευκρίνιση ως προς το τι περιλαμβάνεται στην παρέμβαση «Μονάδες διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων» (δηλ. δημιουργία μονάδων, εκσυγχρονισμός;)
 - Η προσθήκη στην παρέμβαση «Αποκατάσταση ρυπασμένων χώρων» του ακόλουθου διευκρινιστικού κειμένου «και εκτάσεων που χαρακτηρίζονται από υποβαθμισμένα εδάφη ώστε να καταστούν και πάλι αξιοποιήσιμες», κατά τα προβλεπόμενα και στο προσχέδιο του νέου Οδικού Χάρτη για την κυκλική οικονομία περί δημιουργίας προγράμματος από το νέο ΕΣΠΑ για τη χρηματοδότηση της αποκατάστασης υποβαθμισμένων εδαφών.
 - Η αντικατάσταση της προτεινόμενης παρέμβασης: «Ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση με την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό σχετικών υποδομών και τη χρήση έξυπνων τεχνολογιών» με δράση που αφορά την:
 - Κατασκευή νέων / εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών διαλογής, επεξεργασίας, ανακύκλωσης και αξιοποίησης αποβλήτων σύμφωνα και με τους στόχους του ΕΣΔΑ.
 - Η διαγραφή της αναφοράς στα ESG κριτήρια (Environmental / Social / Governance) από την παρέμβαση που αφορά σε: «Δράσεις ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης για ΜμΕ σε θέματα κυκλικής οικονομίας». Τα ESG κριτήρια αποτελούν ένα ευρύτερο ζήτημα και δεν περιορίζονται στενά στην κυκλική οικονομία.
 - Προτείνεται η διαγραφή του ανωτέρω όρου γενικά από το κείμενο.

- Η προσθήκη των ακόλουθων παρεμβάσεων:
 - Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης επαναχρησιμοποίησης σε εθνικό επίπεδο και εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων για τα απόβλητα συσκευασιών/άλλα απόβλητα που κατά προτεραιότητα θα μπορούσαν να υπαχθούν σε επαναχρησιμοποίηση.
 - Δράσεις υποστήριξης εθνικού σχεδίου μείωσης της σπατάλης και των απωλειών τροφίμων, ενθάρρυνσης δωρεών και αναδιανομής τροφίμων και βελτιστοποίησης της αξιοποίησης του οργανικού υπολείμματος.
 - Προσδιορισμός συγκεκριμένων προδιαγραφών και απαιτήσεων για την αξιοποίηση δευτερογενών υλικών και καυσίμων, καθώς και για το σχεδιασμό και παραγωγή βιώσιμων/κυκλικών προϊόντων λαμβάνοντας υπόψη αντίστοιχες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού των ιδιοτήτων βέλτιστου σχεδιασμού συσκευασιών και προδιαγραφών ανά τύπο συσκευασίας.
 - Προτυποποίηση διεργασιών επεξεργασίας και προετοιμασίας για ανακύκλωση αποβλήτων και καθιέρωση κατάλληλου συστήματος διασφάλισης της ποιότητας των διεργασιών ανακύκλωσης και ιχνηλασιμότητας.
 - Προώθηση των υποχρεωτικών κριτηρίων ΕΕ για πράσινες δημόσιες συμβάσεις σύμφωνα με το νέο Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία
 - Κατάρτιση συγκεκριμένων οδηγιών ανάλυσης και συναξιολόγησης του κύκλου ζωής κατά την εκτίμηση του προσφερόμενου από τους οικονομικούς φορείς κόστους. Εκπόνηση μελέτης μεθόδου κοστολόγησης του κύκλου ζωής για κάθε κατηγορία προϊόντων / υπηρεσιών για την οποία προβλέπεται η εφαρμογή πράσινων κριτηρίων.

ΣΧΟΛΙΑ ΜΝΕΚ

Χρειάζεται να αποσαφηνιστούν οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αστικού περιβάλλοντος ώστε να συντονίζονται με τις παρεμβάσεις ΒΑΑ των Περιφερειακών Προγραμμάτων

ΣΧΟΛΙΑ ΕΕΔΣΑ

- 1. Προγράμματα ΟΤΑ , Επιχειρήσεων, ΜΚΟ για μείωση της σπατάλης τροφίμων
- 2. Προγράμματα ΟΤΑ για επιβράβευση πολιτών για διαχείριση διαλογής αποβλήτων στην πηγή
- 3. Προγράμματα ΟΤΑ για έξυπνες τεχνολογίες (διαδίκτυο των πραγμάτων ΙοΤ, πληροφοριακά συστήματα, εφαρμογές, πλατφόρμες) για ανταλλακτική οικονομία, επαναχρησιμοποίηση, διαλογή στην πηγή
- 4. Πιλοτικά προγράμματα ΟΤΑ για την εφαρμογή κινήτρων (πχ πληρώνω όσο πετάω) και δράσεων κυκλικής οικονομίας σε τοπικό επίπεδο

ΣΧΟΛΙΑ ΕΥΣΕΔ ΥΝΑΝΠ

- Η Κυκλική Οικονομία και οι αρχές όπως ανακύκλωσης και όπως επαναχρησιμοποίησης που τη διέπουν, όπως περιγράφονται στον **Άξονα Προτεραιότητας 4**: «Ολοκληρωμένη Διαχείριση Αποβλήτων – Μετάβαση στη Κυκλική Οικονομία» και την **Επιλογή Πολιτικής 10**, μπορούν να βρουν γόνιμο πεδίο εφαρμογής στα νησιά που εξ ορισμού αποτελούν «κλειστά συστήματα».
- Σε αυτό το πλαίσιο το ΥΝΑΝΠ συμμετέχοντας στις διαβουλεύσεις για την κατάρτιση του «Οδικού χάρτη για την Κυκλική Οικονομία», πρότεινε ως οριζόντια δράση την «Κατάρτιση ειδικών σχεδίων δράσεων ενδυνάμωσης της πράσινης, γαλάζιας και κυκλικής οικονομίας στα νησιά».
- Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη την αρμοδιότητα του ΥΝΑΝΠ σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής για την παράδοση αποβλήτων από πλοία, είναι βασική περιβαλλοντική δράση η πρόβλεψη για τέτοιου είδους παρεμβάσεις στους λιμένες της χώρας. Εκτός από την ανάπτυξη εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων στους λιμένες, άλλες σημαντικές παρεμβάσεις στην Επιλογή Πολιτικής 10 θα μπορούσαν να είναι ο εξοπλισμός αποκατάστασης ρυπασμένων υδάτων και οι μονάδες διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων στους λιμένες.
- Άλλωστε, ο 1ος Στρατηγικός Στόχος του ΥΝΑΝΠ «Υιοθέτηση Στρατηγικής για τη Γαλάζια Οικονομία και το Νησιωτικό Χώρο» περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν επενδύσεις για την κυκλική οικονομία, το περιβάλλον και τα ύδατα σε νησιά.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- Προτείνεται, σχετικά με την Επιλογή Πολιτικής 10, να τεθεί ειδικότερος στόχος που να αφορά στην ανακύκλωση (π.χ. ο ΕΣΔΑ προβλέπει 10% ταφή το 2030).
- Προτείνεται στις Σημαντικές παρεμβάσεις υλοποιούμενες στον ΑΠ4:
 - Η αντικατάσταση της προτεινόμενης γενικής παρέμβασης «Πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων» με τις συγκεκριμένες πρωτοβουλίες:
 - Οι δράσεις υποστήριξης ΟΤΑ στην οργάνωση και εφαρμογή σε ευρεία κλίμακα του συστήματος "πληρώνω όσο πετάω",
 - Η οργάνωση και διαχείριση Πράσινων Σημείων και
 - Η δημιουργία επαρκούς δικτύου χωριστής συλλογής αποβλήτων συσκευασιών.
 - Εναλλακτικά, θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί ως: «Πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων βάσει των προβλέψεων του ΕΣΔΑ».
 - Η διαγραφή της παρέμβασης: «Μετάβαση στην κυκλική οικονομία» καθώς αποτελεί στόχο/πλαίσιο πολιτικής και όχι συγκεκριμένη παρέμβαση.
 - Διευκρίνιση ως προς το τι περιλαμβάνεται στην παρέμβαση «Μονάδες διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων» (δηλ. δημιουργία μονάδων, εκσυγχρονισμός;)
 - Η προσθήκη στην παρέμβαση «Αποκατάσταση ρυπασμένων χώρων» του ακόλουθου διευκρινιστικού κειμένου «και εκτάσεων που χαρακτηρίζονται από υποβαθμισμένα εδάφη ώστε να καταστούν και πάλι αξιοποιήσιμες», κατά τα προβλεπόμενα και στο προσχέδιο του νέου Οδικού Χάρτη για την κυκλική οικονομία περί δημιουργίας προγράμματος από το νέο ΕΣΠΑ για τη χρηματοδότηση της αποκατάστασης υποβαθμισμένων εδαφών.

- Η αντικατάσταση της προτεινόμενης παρέμβασης: «Ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση με την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό σχετικών υποδομών και τη χρήση έξυπνων τεχνολογιών» με δράση που αφορά την: Κατασκευή νέων / εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών διαλογής, επεξεργασίας, ανακύκλωσης και αξιοποίησης αποβλήτων σύμφωνα και με τους στόχους του ΕΣΔΑ.
- Η διαγραφή της αναφοράς στα ESG κριτήρια (Environmental / Social / Governance) από την παρέμβαση που αφορά σε: «Δράσεις ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης για ΜμΕ σε θέματα κυκλικής οικονομίας». Τα ESG κριτήρια αποτελούν ένα ευρύτερο ζήτημα και δεν περιορίζονται στενά στην κυκλική οικονομία. Προτείνεται η διαγραφή του ανωτέρω όρου γενικά από το κείμενο.
- Η προσθήκη των ακόλουθων παρεμβάσεων:
 - - Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης επαναχρησιμοποίησης σε εθνικό επίπεδο και εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων για τα απόβλητα συσκευασιών/άλλα απόβλητα που κατά προτεραιότητα θα μπορούσαν να υπαχθούν σε επαναχρησιμοποίηση.
 - - Δράσεις υποστήριξης εθνικού σχεδίου μείωσης της σπατάλης και των απωλειών τροφίμων, ενθάρρυνσης δωρεών και αναδιανομής τροφίμων και βελτιστοποίησης της αξιοποίησης του οργανικού υπολείμματος.
 - - Προσδιορισμός συγκεκριμένων προδιαγραφών και απαιτήσεων για την αξιοποίηση δευτερογενών υλικών και καυσίμων, καθώς και για το σχεδιασμό και παραγωγή βιώσιμων/κυκλικών προϊόντων λαμβάνοντας υπόψη αντίστοιχες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού των ιδιοτήτων βέλτιστου σχεδιασμού συσκευασιών και προδιαγραφών ανά τύπο συσκευασίας.
 - - Προτυποποίηση διεργασιών επεξεργασίας και προετοιμασίας για ανακύκλωση αποβλήτων και καθιέρωση κατάλληλου συστήματος διασφάλισης της ποιότητας των διεργασιών ανακύκλωσης και ιχνηλασιμότητας.
 - - Προώθηση των υποχρεωτικών κριτηρίων ΕΕ για πράσινες δημόσιες συμβάσεις σύμφωνα με το νέο Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία
 - - Κατάρτιση συγκεκριμένων οδηγιών ανάλυσης και συναξιολόγησης του κύκλου ζωής κατά την εκτίμηση του προσφερόμενου από τους οικονομικούς φορείς κόστους. Εκπόνηση μελέτης μεθόδου κοστολόγησης του κύκλου ζωής για κάθε κατηγορία προϊόντων / υπηρεσιών για την οποία προβλέπεται η εφαρμογή πράσινων κριτηρίων.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: «Διαχείριση Αστικών Λυμάτων και Υδάτινων Πόρων» (Ταμείο Συνοχής)

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΕΝ

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: «Διαχείριση Υδάτινων Πόρων» (Ταμείο Συνοχής). Θα περιλαμβάνει τη διαχείριση υδάτινων πόρων (συμπεριλαμβανομένων και των θαλάσσιων).
- Στον Άξονα Προτεραιότητας 5 του CONCEPT PAPER δεν έχουν συμπεριληφθεί παρεμβάσεις για θαλάσσια ύδατα (Οδηγία πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική
- Δεν έχουν συμπεριληφθεί παρεμβάσεις για θαλάσσια ύδατα
- Προτείνεται η μετονομασία του σε «Διαχείριση Υδάτινων Πόρων (συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων) »
- Προτείνεται η μεταφορά της διαχείρισης αστικών λυμάτων στον Άξονα Προτεραιότητας 4.

ΣΧΟΛΙΑ ΕΥΣΕΔ ΥΝΑΝΠ

- Σε αυτό το πλαίσιο, επισημαίνουμε την ιδιαίτερη σημασία της διαχείρισης των υδατικών πόρων στα νησιά, όπως προβλέπεται στην Επιλογή Πολιτικής 13. Η προώθηση δράσεων που σχετίζονται με παραγωγή και εξοικονόμηση νερού αφενός θα εξοικονομήσει σημαντικά χρηματικά ποσά που δαπανώνται στη μεταφορά πόσιμου νερού με υδροφόρα πλοία σε ένυδρα νησιά και αφετέρου θα έχει ιδιαίτερα θετικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα.
- Ομοίως, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις για την ολοκλήρωση των θαλάσσιων χωροταξικών πλαισίων και τη διευθέτηση των υδατορεμάτων μπορούν να λειτουργήσουν ιδιαίτερα θετικά στο πλαίσιο την ανάπτυξης, προστασίας και ανθεκτικότητας των νησιωτικών περιοχών. Ολοκληρώνοντας τον Άξονα Προτεραιότητας 5 και η Επιλογή Πολιτικής 14 είναι σημαντική αναφορικά με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος στο πλαίσιο διαχείρισης των λυμάτων νησιωτικών οικισμών

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΥΜΕ

- Στη σελ. 9 στις σημαντικές παρεμβάσεις υλοποιούμενες στον ΑΠ5 να προστεθεί στο τέλος η παρέμβαση: Παρεμβάσεις έναντι της διάβρωσης του αιγιαλού.

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- Προτείνεται στις Σημαντικές παρεμβάσεις υλοποιούμενες στον ΑΠ5 η προσθήκη της:
 - Προώθησης επαναχρησιμοποίησης νερού και ιλύος εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, κατά τα προβλεπόμενα και στο προσχέδιο του νέου Οδικού Χάρτη για την κυκλική οικονομία περί δημιουργίας προγράμματος από το νέο ΕΣΠΑ για τη χρηματοδότηση των εν λόγω δράσεων.
 - Απαιτείται να διευκρινιστούν οι έννοιες «γκρι και μαύρο νερό» στην παρέμβαση «Επανάχρηση του νερού σε κτιριακές υποδομές»

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6: «Προστασία της Βιοποικιλότητας» (ΕΤΠΑ)

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων που υλοποιούνται στον Άξονα 6, απαιτείται ο καθορισμός ΠΔ αναφορικά με τις δραστηριότητες που θα συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών με όρους προστασίας βιοποικιλότητας.

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΕΝ

- **ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6:** «Προστασία της Βιοποικιλότητας» (ΕΤΠΑ)
Θα περιλαμβάνει δράσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας και των δασών
- Η ανάλυση στρατηγικού τομέα για την προστασία της βιοποικιλότητας δεν συνάδει με τον αντίστοιχο Άξονα Προτεραιότητας 6, που υπάρχει στο CONCEPT PAPER.
- Στον Άξονα Προτεραιότητας 6 του CONCEPT PAPER δεν έχουν συμπεριληφθεί παρεμβάσεις για δάση.
- Ολοκλήρωση και λειτουργία του νέου πλαισίου παρακολούθησης των περιοχών Natura 2000. Σχόλια όπως παραπάνω
- Βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των ειδών τύπων και οικοτύπων – δημιουργία συστήματος για την μόνιμη παρακολούθηση τους. Έχει προταθεί και στο ταμείο ανάκαμψης και δεν μπορεί να υπάρχει και στο ΕΣΠΑ
- Παρεμβάσεις κατ' εφαρμογή του αναθεωρημένου ΡΑΦ. Το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας (ΠΔΠ) αποτελεί ένα εργαλείο σχεδιασμού και ένα εργαλείο αξιολόγησης των προτάσεων για χρηματοδότηση μόνο στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000. Στον Άξονα Προτεραιότητας για τη Προστασία της Βιοποικιλότητας θα πρέπει συμπεριληφθούν και οριζόντιες παρεμβάσεις από άλλα στρατηγικά κείμενα (π.χ Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, Εθνική Στρατηγική για τα δάση, Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030). Στο ΠΔΠ γίνεται ανάλυση των μέτρων προτεραιότητας ανά Περιφέρεια, όπου είναι εφικτό, επομένως το ΠΔΠ θα υλοποιηθεί και από τα Περιφερειακά Προγράμματα.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7 - Τεχνική Βοήθεια (ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής)

ΣΧΟΛΙΑ ΕΥΣΕΔ ΥΝΑΝΠ

- Όσον αφορά στα εμβληματικά έργα στρατηγικής σημασίας κρίνεται σημαντική η συμπερίληψη στη σχετική λίστα των έργων:
 - Ενεργειακή μετάβαση των νησιών σε «καθαρές» μορφές ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης και της ηλεκτροκίνησης, αξιοποίηση εγχωρίων ενεργειακών πηγών και ενίσχυση της διασύνδεσης μεταξύ τους ή με το ηπειρωτικό σύστημα.
 - Παράκτια ηλεκτρική διασύνδεση πλοίων σε μεγάλα λιμάνια (cold ironing).
- Το πρώτο αναμένεται να συμβάλει τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και στην ανάπτυξη της οικονομίας, βελτιώνοντας το τουριστικό προϊόν και δημιουργώντας συνθήκες για ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικότητας, ενώ το δεύτερο θα έχει προφανή θετική επίδραση σε αστικές περιοχές που γειτνιάζουν με μεγάλους λιμένες, όπου η αέριοι ρύποι από τη λειτουργία των μηχανών των ελλειμενιζόμενων πλοίων επιβαρύνουν ιδιαίτερα την ποιότητα του αέρα. Ειδικότερα

για την παράκτια ηλεκτρική διασύνδεση πλοίων επισημαίνεται ότι τα μεγάλα πλοία (κρουαζιερόπλοια, επιβατικά πλοία και φορτηγά) κατά τον ελλιμενισμό τους προκαλούν εκτός από σημαντική ρύπανση του ατμοσφαιρικού αέρα και ηχορύπανση, ξεπερνώντας τα αποδεκτά όρια αναφορικά με τη στάθμη του θορύβου, γεγονός που υποβαθμίζει περαιτέρω το αστικό περιβάλλον.

- Επιπλέον προτείνεται να συμπεριληφθεί ως επιπλέον εμβληματικό έργο στρατηγικής σημασίας το εξής: «Υποδομές εναλλακτικών καυσίμων από ΑΠΕ για τον ανεφοδιασμό πλοίων». Σκοπός είναι η δημιουργία προϋποθέσεων χρηματοδότησης όλων των μορφών εναλλακτικών καυσίμων τα οποία ενδέχεται να αξιοποιούνται από τα πλοία. Η αμμωνία, το μπλε υδρογόνο και ο ηλεκτρισμός από ΑΠΕ, είναι μεταξύ των επικρατέστερων τεχνολογιών για τον ανεφοδιασμό των πλοίων και η ΕΕ στη στρατηγική της για τα καύσιμα των πλοίων δεν αποκλείει την χρηματοδότηση οποιασδήποτε μορφής εναλλακτικών καυσίμων αρκεί να προέρχονται από ΑΠΕ και όχι από ορυκτά καύσιμα. Η χρηματοδότηση όλων των μορφών παροχής εναλλακτικών καυσίμων για τον ανεφοδιασμό των πλοίων είτε στα μεγάλα λιμάνια είτε στα πορθμεία της χώρας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην απεξάρτηση της ναυτιλίας από τα ορυκτά καύσιμα.
- Προς την ίδια κατεύθυνση, και στο πλαίσιο της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και της διατήρησης του φυσικού κάλους, στοιχεία σημαντικά ιδιαίτερα σε τομείς όπως ο τουρισμός, θα μπορούσαν να προωθηθούν μικρής κλίμακας συστήματα πράσινης μετακίνησης για τα μικρά νησιά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Εγκεκριμένα Στρατηγικά Σχέδια

ΣΧΟΛΙΑ ΥΠΥΜΕ

- Τέλος, προτείνεται να προστεθούν στα αναφερόμενα κείμενα στο Παράρτημα Ι (σελ.17):
 - α) το Επιχειρησιακό Σχέδιο Τομέα Υποδομών και Μεταφορών (ΕΣΤΥΜ) το οποίο βρίσκεται υπό εκπόνηση στο τελικό στάδιο και θα εγκριθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.
 - β) το κείμενο «Πρόταση Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών για το ΕΣΠΑ 2021-2027» όπως διαβιβάστηκε στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (Γενική Γραμματεία ΕΣΠΑ).

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕΒ

- **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Εγκεκριμένα Στρατηγικά Σχέδια**
 - Το Ειδικό Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων περιλαμβάνεται πλέον στο ΕΣΔΑ και συνεπώς προτείνεται η διαγραφή του από τη σχετική λίστα.
 - Στη λίστα των εγκεκριμένων Στρατηγικών Σχεδίων επισημαίνεται η προσθήκη του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις μόλις ολοκληρωθεί η έγκρισή του.